

बार्हस्पत्यो भरद्वाजः। इन्द्रः। त्रिष्टुप्।

श्रुधी न इन्द्र ह्यामसि त्वा महो वाजस्य सातौ वावृषाणाः।

सं यद्विशोऽयन्त शूरसाता उग्रं नोऽवः पार्ये अहन्दाः॥ ६.०२६.०१

वावृषाणः- हव्यवर्षका वयम्। महः- महतः। वाजस्य- अन्नस्य। सातौ- लाभाय। इन्द्र। त्वा- त्वाम्। ह्यामसि- आह्वयामः। श्रुधि- शृणु। यत्- यदा। विशः- प्रजाः। शूरसाता- युद्धे। अयन्त- सङ्गच्छन्ते। तदा। पार्ये- अन्तिमे। अहन्- दिवसे। नः- अस्मभ्यम्। उग्रम्- उद्गूर्णम्। अवः- रक्षणम्। दाः- यच्छ॥१॥

त्वां वाजी हवते वाजिनेयो महो वाजस्य गध्यस्य सातौ।

त्वां वृत्रेष्विन्द्र सत्पतिं तरुत्रं त्वां चष्टे मुष्टिहा गोषु युध्यन्॥ ६.०२६.०२

महः- महतः। गध्यस्य- सर्वैः प्राप्यस्य। वाजस्य- धनस्य। सातौ- लाभे। वाजी- सद्गतिमान्। वाजिनेयः- हव्यवान्। त्वाम्। हवते- आह्वयति। इन्द्र। सत्पतिम्- सतां पालकम्। तरुत्रम्- तारकम्। त्वाम्। वृत्रेषु- आवरणबाधनेषु निमित्तभूतेषु। आश्रयति। गोषु निमित्तभूतासु। युध्यन्। मुष्टिहा- योद्धा। त्वाम्। चष्टे- पश्यति॥२॥

त्वं कविं चोदयोऽर्कसातौ त्वं कुत्साय शुष्णं दाशुषे वर्क।

त्वं शिरो अमर्मणः पराहन्नतिथिग्वाय शंस्यं करिष्यन्॥ ६.०२६.०३

अर्कसातौ- मन्त्रसम्भजने। त्वम्। कविम्- क्रान्तदर्शिनम्। चोदयः- प्रेरितवान्। त्वम्। कुत्साय- कर्मशीलायोपासकाय। कुत्सा एते हर्यश्वाय शूषमिति श्रुतावेवमेव दृश्यते। दाशुषे- दात्रे। शुष्णम्- शोषकं रक्षः। वर्क- अच्छिन्दः। अतिथिग्वाय- अतिथिपूजकाय। शंस्यम्- कीर्तिम्। करिष्यन्- वर्धयन्। त्वम्। अमर्मणः- अवीरस्य ते शत्रोः। शिरः। पराहन्- नाशितवान्॥३॥

त्वं रथं प्र भरो योधमृष्वमावो युध्यन्तं वृषभं दशद्युम्।

त्वं तुग्रं वेतसवे सचाहन्त्वं तुजिं गृणन्तमिन्द्र तूतोः ॥ ६.०२६.०४

त्वम् । योधम्- युद्धसाधकम् । ऋष्वम्- महान्तम् । रथम् । प्र भरः- प्रकर्षणाहरः । युद्धयन्तम्-
योद्धारम् । वृषभम्- वर्षकम् । दशद्युम्- प्रभूतदीप्तिमन्तम् । आवः- अरक्षः । त्वम् । तुग्रम्-
नाशकमिति वैदिककोशः । सचा- तद्रणेन सह । वेतसवे- भौमभोगकामायोपासकाय । वेतसो
भौमभोगप्रतीकः । अहन्- अवधीः । इन्द्र । गृणन्तम्- स्तुवन्तम् । तुजिम्- बलवन्तमिति
दयानन्दः । तूतोः- अवर्धयः ॥४॥

त्वं तदुक्थमिन्द्र बर्हणा कः प्र यच्छता सहस्रा शूर दर्षि ।

अव गिरेर्दासं शम्बरं हन्त्रावो दिवोदासं चित्राभिरूती ॥ ६.०२६.०५

इन्द्र । त्वम् । बर्हणा- शत्रुनिबर्हणः सन् । तत् । उक्थम्- मन्त्रस्तुतं कर्म । कः- अकरोः । शता
सहस्रा- अनन्तानि वृत्राणि । शूर- समर्थ । दर्षि- विदारितवान् तदकरोः । गिरेः-
गिर्युपलक्षितजडोन्मुखवासनायाः । दासम् । शम्बरम्- जडप्रायम् । अव हन्- अवधीः । चित्राभिः-
नानाविधाभिराश्चर्यभूताभिः । ऊतिभिः- रक्षाभिः । दिवोदासम्- देवानां दासम् । प्रावः- प्रकर्षेण
अरक्षः ॥५॥

त्वं श्रद्धाभिर्मन्दसानः सोमैर्दभीतये चुमुरिमिन्द्र सिष्वप् ।

त्वं रजिं पिठीनसे दशस्यन्षष्टिं सहस्रा शच्या सचाहन् ॥ ६.०२६.०६

त्वम् । सोमैः- रसैः । मन्दसानः- हृष्टः । श्रद्धाभिः । इन्द्र । दभीतये- आवरणबाधकाय । चुमुरिम्-
अत्तारम् । सिष्वप्- अस्वापयः । त्वम् । पिठीनसे- आत्मदर्शनाय प्राणनिष्पीडनपराय ।
क्लिष्टप्राणायामसाधनपरायणाय । पिठ हिंसासंक्लेशनयोः । नासा प्राणोपलक्षणार्था । रजिम्-
आर्जवम् । चित्रस्ते भानुरिति मन्त्रे रजिष्ठया रज्या पश्व आ इति मन्त्रव्याख्यासन्दर्भे रजिशब्दस्य
ऋज्वर्थं दीयते सायणेन । दशस्यन्- यच्छन् । षष्टिं सहस्रा सचा- अनन्तानि वृत्राणि । शच्या-
प्रज्ञया । अहन्- नाशितवान् ॥६॥

अहं चन तत्सूरिभिरानश्यां तव ज्याय इन्द्र सुम्रमोजः।

त्वया यत्स्तवन्ते सधवीर वीरास्त्रिवरूथेन नहुषा शविष्ठ ॥ ६.०२६.०७

सधवीर- वीरसहित । इन्द्र । वीराः । यत् । स्तवन्ते- प्रशंसन्ति । त्रिवरूथेन- भूर्भुवःसुवरूपपन्नेन ।

नहुषा- बन्धकेन । यदस्ति । तव- ते । तत् । ज्यायः- श्रेष्ठम् । ओजः- बलयुक्तम् । सुम्रम्- सुखम् ।

अहम् । चन- अपि । सूरिभिः- उपासकैः सह । आनश्याम्- प्राप्नुयाम् ॥७॥

वयं ते अस्यामिन्द्र द्युम्रहृतौ सखायः स्याम महिन प्रेष्ठाः।

प्रातर्दनिः क्षत्रश्रीरस्तु श्रेष्ठो घने वृत्राणां सनये धनानाम् ॥ ६.०२६.०८

इन्द्र- परमेश्वर । वयम् । द्युम्रहृतौ- दिव्याह्वाने । अस्याम् । महिन- महात्मन् । ते- तव । सखायः-

मित्रभूताः । प्रेष्ठाः- प्रियतमाः । स्याम- भवेम । वृत्राणां घने- आवरणनाशने । धनानां सनये-

चिद्रश्मिसम्भजने । प्रातर्दनिः- दुष्टशिक्षकः । तर्द हिंसायाम् । क्षत्रश्रीः- क्षत्रसम्पद्युक्तः । श्रेष्ठः-

उत्तमः । अस्तु- भवतु ॥८॥